

Saugoti save ir kitus

Skiepijimas nuo užkrečiamųjų ligų priskiriamas prie didžiausių žmonijos atradimų. Pagal veiksmingumą, poveikį mirtinumui, apsaugą nuo luošumo vakcinų skiepijimas užima antrą vietą po geriamojo vandens kokybės svarbos nustatymo. Skiepijimu siekiama dviejų pagrindinių tikslų – saugoti asmenį nuo ligų ir riboti šių ligų plitimą visuomenėje. Visuotinai pripažinta, kad skiepijimas yra ekonomiškai efektyviausia ir santykinai nebrangi visuomenės sveikatos priežiūros priemonė. Pirmosios vakcinos buvo kuriamos nuo plačiausiai paplitusių, grėsmingų gyvybei ir luošinančių užkrečiamųjų

ligų: raupų, pasiutligės, poliomieliito.

Kai jūsų organizmas susiduria su vakcina, ji sukelia sudėtingą imuninį atsaką, kuris paruošia jus būsimums infekcijoms. Vakcinos sudėtyje yra nekenksmingas patogeno komponentas, pavyzdžiui, baltymai arba inaktyvuoti virusai. Toks poveikis paskatina imuninę sistemą atpažinti ir įsiminti šiuos elementus. Iš esmės vakcinos aprūpina jūsų imuninę sistemą priemonėmis, reikalingomis veiksmingai kovoti su būsimums infekcijomis. Imituodamos infekciją, bet nesukeldamos ligos, vakcinos užtikrina, kad būsite pasirengę realioms grėsmėms, sumažina sunkių susirgimų riziką ir prisideda prie bendruomenės imuniteto stiprinimo. Yra kelios vakcinų rūšys, kurių kiekviena skirta tam tikram imuniniam atsakui sukelti. Pagrindinės kategorijos yra inaktyvuotos, gyvos, susilpnintos, subvienetinės, rekombinantinės ir mRNA vakcinos.

Imunizacija – tai organizmo apsauga nuo infekcijų, kuri gali būti natūrali arba dirbtinė ir pasiekama aktyviai arba pasyviai. Natūrali aktyvioji imunizacija atsiranda, kai žmogus perserga liga ir įgyja imunitetą, o natūrali pasyvioji imunizacija – kai kūdikis gauna antikūnus iš motinos per placentą ar žindymą, suteikdama trumpalaikę apsaugą. Dirbtinė aktyvioji imunizacija vyksta vakcinavimo metu, kai vakcina skatina organizmą gaminti ilgalaikį imunitetą, o dirbtinė pasyvioji imunizacija – kai į organizmą suleidžiami paruošti antikūnai (pvz., pasiutligės atveju) ir suteikiama greita, bet laikina apsauga.

Nepaisant akivaizdžios naudos, imunizacija susiduria su įvairiais iššūkiais:

- Vakcinų neprieinamumas kai kuriose pasaulio šalyse – kai kuriems regionams vis dar sunku užtikrinti būtiną vakcinų tiekimą ir laikymo sąlygas.
- Vakcinų atsisakymas – kai kurie žmonės atsisako vakcinų dėl religinių, filosofinių įsitikinimų ar klaidinančios informacijos apie vakcinų saugumą ir efektyvumą.
- Naujų infekcijų atsiradimas – pasaulyje atsiranda naujų ligų (pvz., COVID-19), kurios reikalauja greitų sprendimų, skiepijimo ir greito įvedimo į imunizacijos programas.
- Vakcinų vystymo ir kūrimo kaštai – vakcinų kūrimas yra ilgalaikis ir brangus procesas, reikalaujantis išsamių klinikinių tyrimų, saugumo įvertinimo ir efektyvumo įrodymo.

Skiepijimai turi būti vykdomi dėl trijų svarbiausių priežasčių:

- Kai kurios ligos yra plačiai paplitusios, todėl sprendimas neskiepyti gyventojų reiškia prisiimti šios ligos riziką.
- Kai kurios infekcijos vis dar cirkuliuoja aplinkoje. Susirgimai šiomis infekcijomis pasitaiko retai. Sumažėjus skiepijimų (imunizacijos) apimtims, galimi šių ligų protrūkiai su gyvybei grėsmingomis komplikacijomis. Pvz., JAV praėjusio amžiaus VIII dešimtmečio pabaigoje ir IX dešimtmečio pradžioje sumažėjus vakcinacijos nuo tymų apimtims, registruotą virš 100 tymų sąlygotų mirčių, į ligonines buvo paguldytą 11 tūkst. asmenų.
- Išsivysčiusiose šalyse kai kurios ligos išnyko (pvz., tuberkuliozė, difterija), tačiau kituose pasaulio regionuose jos ir toliau sukelia protrūkius. Atsižvelgiant į didelį tarptautinių kelionių mastą, šias ligas keliautojai gali labai lengvai įvežti į bet kurią kitą šalį.

Ateityje vakcinų mokslas ir technologijos leis kurti dar efektyvesnes ir ilgiau veikiančias vakcinas, pavyzdžiui, universalias vakcinas nuo gripo ar vakcinas, paremtas genetinėmis technologijomis. Tai taip pat gali atverti kelią naujoms vakcinoms nuo neinfekcinių ligų, tokių kaip vėžys ar autoimuninės ligos. Imunizacija tebėra ir bus viena pagrindinių priemonių, padedančių kovoti su užkrečiamomis ligomis, užtikrinant visuomenės sveikatą bei saugią ateitį.

Publikaciją parengė visuomenės sveikatos specialistė, vykdanči sveikatos priežiūrą mokykloje A.Minickaite, agne.minickaite@sveikatos-biuras.lt; +370 676 98149 kartu su gimnazijos švietėjais/ savanoriais pagal pateiktą informaciją.

Šaltiniai:

<https://www.vle.lt/straipsnis/skiepijimas-1/>

<https://smlpc.lt/kaip-veikia-skiepai-nuo-uzkrečiamuju-ligu/>

<https://www.who.int/news-room/spotlight/history-of-vaccination/a-brief-history-of-vaccination>

<https://visuomenessveikata.lt/europos-imunizacijos-savaite-duk-apie-skiepus/>

